

T.C.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

7/14874
GK: 180

Sayı : B.13.SGB.0.11.00.00-610 **1824**
Konu : Yazılı Soru Önergesi

22 Temmuz 2010

037801

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 16/06/2010 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-23840/49242 sayılı yazınız.

Balıkesir Milletvekili Ergün AYDOĞAN'a ait 7/14874 Esas No'lu yazılı soru önergesi Bakanlığımızca incelenmiş olup konuya ilişkin bilgiler ekte sunulmaktadır. Bilgilerinize arz ederim.

Ömer DİNÇER
Bakan

EK : 1 yazı

**BALIKESİR MİLLETVEKİLİ ERGÜN AYDOĞAN'IN 7/14874 ESAS NO'LU
YAZILI SORU ÖNERGESİNE İLİŞKİN CEVAP**

Tersanelerde yeterli iş güvenliği sağlanamaması sebeplerinin başında tersanelerdeki alan darlığının geldiği düşünülmektedir. 2002 yılı ve öncesi daha küçük tekne yapımı üzerine yoğunlaşan bölge tersaneleri ülke dışından da yüksek tonajlı gemi siparişleri almaya başlayınca fiziki mekanları dikkate almadan talepleri karşılamaya yönelmişlerdir. Dolayısıyla kapasitelerinin üzerinde iş yapmaya başlamaları diğer sorunları da beraberinde getirmiştir. Keza yoğun çalışma saatleri, iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin yeterli olmayışı, riskli işlerin taşeronlara yaptırılması, kayıtdışılık, taşeronluk sistemindeki problemler, çalışan kişilerin mesleki eğitimlerinin yetersizliği, işçi ve işverenlerde gerektiği kadar iş güvenliği bilincinin olmaması diğer nedenler olarak sayılabilir. Bu eksiklikleri giderme yönünde çalışmalar devam etmektedir. Bu çerçevede, 26 Mayıs 2008 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 5763 sayılı Kanun ile 4857 sayılı İş Kanununun 85 inci maddesinde değişiklik yapılmış ve ağır ve tehlikeli işlerde çalışacakların mesleki eğitim almadan çalışmaları yasaklanmış ve buna uymayan işverenlere idari para cezası uygulaması getirilmiştir.

Tuzla tersaneler bölgesinde Bakanlığımız ve Meclis Komisyonunca yapılan araştırmalarda, bölgedeki tersanelerde yeni gemi inşası ve gemi bakım ve onarım çalışmaları yapıldığı ve bu çalışmalarda iş sağlığı ve güvenliği yönünden kazaya neden olabilecek çok sayıda tehlike kaynağı ve risklerin bulunduğu tespit edilmiştir.

Bunlar;

Yetersiz çalışma alanı, (düzensiz işyeri, hareket zorluğu, kaldırılan ve taşınan malzeme altında çalışma vb.)

Açık alanlarda çalışma, (olumsuz termal konfor şartları; soğuk, sıcak, rüzgar, yağış vb.)

Kapalı dar alanlarda çalışma, (zararlı maddelere yoğun maruziyet, boya, gaz, kaynak kullanımı halinde yangın ve patlama riski vb.)

Yüksekte çalışma, (düşme, malzeme düşmesi vb.)

Yoğun ve/veya uzun süreli çalışma, (uygun olmayan çalışma yöntemi, yorgunluk, stres, motivasyon eksikliği vb.)

Kimyasallarla çalışma, oksijen, SPG, asetilen, çözücüler, boya, karbondioksit, karbonmonoksit, hidrojen sülfür, vb. kullanımı (yangın, parlama, patlama, maruziyet vb.)

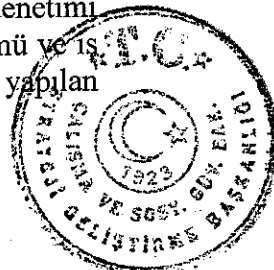
Yoğun olarak elektrikli iş ekipmanı kullanımı, (düzensiz ve güvensiz enerji kabloları vb.)

Çok sayıda alt işveren, (organizasyon, kontrol ve denetim eksikliği vb.)

Çalışanların sık değişmesi, (eğitimsiz ve yeteneksiz işçi, kontrol zorluğu, kalifiye olmayan işyerini ve risklerini tanımayan eleman vb.)

Ağır parçalarla çalışma, (malzeme düşmesi/çarpması, sıkışma vb.)

Yoğun kaynak işleri, (zararlı maddelere maruziyet, gaz/duman/zararlı ışı, yangın vb.) 4857 sayılı İş Kanununun 77 nci maddesine göre işverenler, işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak, işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdürler. İşverenler, işyerlerinde meydana gelen iş kazasını ve tespit edilecek meslek hastalığını en geç iki iş günü içinde yazı ile ilgili Bölge Müdürlüğüne bildirmek zorundadır. Bu düzenlemeye göre işyerlerinde önlem alma yükümlülüğü işverenlere aittir. 4857 sayılı İş Kanununun 91 ve 97 nci maddeleri gereği, kanun kapsamında yer alan işyerlerinin denetimi Bakanlığımız iş müfettişleri tarafından, aylık teftiş programları gereğince işin yürütümü ve iş sağlığı ve güvenliği açısından denetlenmektedir. Gerek programlı gerek program dışı yapılan

denetimlerde amaç, işverenlerin yukarıda bahsi geçen İş Kanununun 77 nci maddesinde ve sair iş sağlığı ve güvenliği mevzuatında belirtilen hususların yerine getirilip getirilmediğinin tespiti ile mevzuata aykırılık halinde gerekli yaptırımların ve tedbirlerin (idari para cezası, işyerinin durdurulması veya kapatılması) uygulanmasıdır.

Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı çerçevesinde, Avrupa Birliği Konsey Direktifleri de esas alınarak 4857 sayılı İş Kanunu uyarınca yeni yönetmelikler çıkarılmış olup bu yeni yönetmeliklerde yer alan yaklaşımlar çerçevesinde Bakanlığımız İş Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından sosyal tarafların da etkin katılımı sağlanarak, sektör bazında "Projelendirilmiş Teftişler" yürütülmeye başlanılmıştır.

Projelendirilmiş teftişlerdeki amaç, iş kazalarının ve meslek hastalıklarının önlenmesi için gerekli sağlık ve güvenlik tedbirlerinin alınmasını sağlamak, işyerlerindeki ortak genel problemleri belirlemek ve tüm ilgili tarafların da katılımıyla bu sorunlara çözüm önerileri ve tedbirleri ortaya koymak ve sektör ile ilgili veri toplamaktır. Proje teftişlerinde iş kazalarının veya meslek hastalıklarının yoğun olduğu sektörler öncelikli olarak ele alınmaktadır.

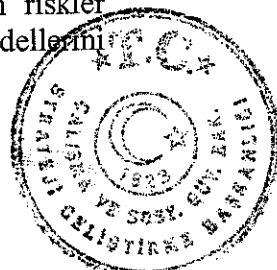
Yapılan teftişlerde, meydana gelen kazaların sebepleri, bu ve benzeri kazaların bir daha meydana gelmemesi bakımından alınması gerekli tedbirlerin neler olduğu ayrıntılı olarak araştırılmakta ve incelenmektedir. İş Teftiş Kurulu Başkanlığı, iş kazaları ve meslek hastalıklarının meydana gelmemesi, sağlıklı ve güvenli bir işyeri ortamı tesis edilmesi ile iş sağlığı ve güvenliği kültürünün başta konu ile ilgili sosyal taraflar olmak üzere toplumun her kesiminde oluşturulması için gerekli her türlü çalışma ve hassasiyeti göstermektedir.

Bakanlığımızca, Proje Teftişleri kapsamında, 01/09/2006-31/01/2007 tarihleri arasında "Tersanelerde İş Sağlığı ve Güvenliği Teftiş Projesi" ve 12/09/2007-05/10/2007 tarihleri arasında "Tersanelerde İş Sağlığı ve Güvenliği Teftiş Projesi-2" yürütülmüştür.

Projelendirmiş teftişler yapılmakla beraber, Tuzla tersaneler bölgesi kurulduğundan beri iş sağlığı ve güvenliği yönünden rutin denetimler de yapılmaktadır. Ancak bu bölgede iş kazalarının artması sonucu kazaların önlenmesi amaçlı Bakanlığımız tarafından bir dizi önlem hayata geçirilmiştir. Bu önlemlerin ilk aşaması olarak 25 Şubat 2008 tarihinde Bakanlığımız, Gemi İnşa Sanayicileri Birliği (GİSBİR) ile Dok-Gemi İş Sendikası arasında "Tersanelerde İş Sağlığı ve Güvenliğinin Geliştirilmesi İşbirliği Protokolü" düzenlenmiştir. Protokol 2 yıllık bir süreyi kapsamıştır. Bu kapsamda işyerlerinde önleme politikalarının geliştirilmesi, iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluşturulması, kalıcı ve sistematik iyileşme sağlanması, ilgili taraflara rehberlik edilmesi, iş sağlığı ve güvenliği yönünden yeni yaklaşımın etkin kılınması amacıyla işyerlerinde ortam ölçüm ve analizleri, iş sağlığı ve güvenliği araştırmaları, CE belgeli kişisel koruyucu donanımlarının kullanımının izlenmesi ve yaygınlaştırılması, iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri yapılması planlanmıştır. Bu çerçevede başta işveren, işveren vekili olmak üzere mühendisler, formenler, ustalar ve işçiler ile bölgede çalışan tüm taraflara iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri düzenlenerek yaklaşık 16.841 çalışana eğitim verilmiştir.

Eğitim çalışmalarına paralel olarak İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğüne bağlı İş Sağlığı ve Güvenliği Merkezi Müdürlüğü teknik ekipleri tarafından tersanelerde risk değerlendirmesi programlaması yapılmış ve Tuzla Tersanelerinde ağır metal, toz, gaz, titreşim ve gürültü ölçümleri yapılmıştır. Bunun dışında kişisel koruyucuların ilgili teknik düzenlemelerde belirtilen standartlara uygun olup olmadığının saptanması amacı ile 14 Tersanede inceleme çalışmaları yürütülmüştür.

Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığı ile amacı; mesleki ve teknik öğretim kurumlarındaki okul müdürleri, atölye ve meslek dersi öğretmenleri ile öğrencilerin güvenli çalışma, sağlıklı yaşam ve iş sağlığı güvenliği konularında doğru davranış modellerini bir refleks olarak öğrenmeleri, gençlerin çalışma hayatına atılmadan önce çalışma hayatına ilişkin riskler hakkında bilgilendirilmeleri, iş sağlığı ve güvenliği açısından doğru davranış modellerini

kazanmalarına yönelik beceri eğitimlerinin verilmesi ve geleceğin çalışanlarında bugünden güvenli yaşam bilincinin oluşturulması olan protokol 06.01.2009 tarihinde imzalanmıştır.

Protokol kapsamında riskli sektörlerden olan inşaat sektörüne eleman yetiştiren yapı endüstri meslek lisesi ile gemi inşa sektörüne yönelik eleman yetiştiren İstanbul Pendik Denizcilik Anadolu Meslek Lisesi pilot uygulama okulu olarak seçilmiş, öncelikle 741 okul müdürü olmak üzere iki pilot okulda öğretmenlere yönelik eğitimler düzenlenmiş, okulda yapılan risk değerlendirmesi çalışmalarına rehberlik edilmiş, mesleki ve teknik öğretim kurumlarına yönelik iş sağlığı ve güvenliği rehberi hazırlık çalışmaları başlatılmış ve gelecekte bu sektörde çalışacak olan gençlerin iş sağlığı ve güvenliği konusunda bilinçlendirilmelerine önemli katkılar sağlanmıştır.

Gemi Mühendisleri Odası ile 29 Mayıs 2009 tarihinde bir işbirliği protokolü imzalanmıştır. Protokol ile; gemi inşa ve bakım-onarım sektöründe ilgili tarafların iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı, uygulamaları, tehlikeler ve riskler konusunda bilinçlenmelerini sağlayarak, iş kazası sayısını ve zararlarını mümkün olan en az seviyeye indirmek, çalışanların meslek hastalıklarından korunmalarını sağlamak, dolayısıyla sektördeki mevcut iş sağlığı ve güvenliği durumunu iyileştirmek için eğitim programları oluşturulması ve pilot uygulamasının yapılması ile tersanelerde iş sağlığı ve güvenliği rehberi hazırlanması amaçlanmıştır. Protokol kapsamında Bakanlığımız tarafından hazırlanan "Tersanelerde İş Sağlığı ve Güvenliği Rehberi" Gemi Mühendisleri Odasına gönderilerek geri bildirimleri alınmıştır. Rehber üzerinde çalışmalar devam etmektedir.

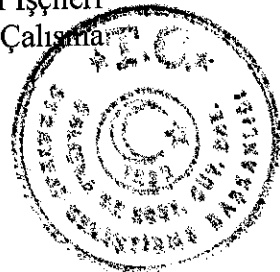
Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun "Gemi İnşa Sanayisindeki İş Güvenliği ve Çalışma Şartları Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla" komisyonun kuruluşuna ilişkin 26.02.2008 tarihli 911 sayılı Kararı uyarınca oluşturulan komisyon tarafından düzenlenen raporun, "Çalışma Koşulları ve Organizasyona İlişkin Çözüm Önerileri" başlıklı 6.2 maddesinin (g) maddesinde "*Tuzla Gemi İnşa Sanayi Bölgesi'nde iş müfettişlerinin ve Sosyal Güvenlik Kurumu müfettişlerinin sürekli denetim yapmalarını sağlayacak bir yapı oluşturulmalıdır.*" denilmiştir. Söz konusu öneriyle ilgili olarak Tuzla Tersaneler bölgesinde her ay düzenli olarak 2 iş müfettişi görevlendirilmiştir. Halen 1 iş müfettişi burada görev yapmaktadır. İş müfettişleri tersane işyerlerinde daha önce yapılan teftişlerde tespit edilen hususların işverenlerce giderilmesi ile ilgili karşılaştıkları sorunların çözümüne ilişkin önerilerde bulunma, işyeri ziyaretlerinde iş mevzuatı ile ilgili aksayan hususlar ortaya çıktığında gerekli müdahalelerde bulunma, iş kazası meydana gelmesi durumunda ise bu kazaları inceleme görevlerini yerine getirmektedir.

Ancak iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin etkin bir şekilde alınması ve sürekli geliştirilmesi sadece teftiş hizmetleri ile değil işveren, işçi ve ilgili tüm tarafların iş sağlığı ve güvenliği konusuna öncelik vererek, önleyici yaklaşımı esas alan, çalışanların katılımını hedefleyen bir çizgide yerine getirmesi ile mümkündür.

2008 yılının başından bu yana 451 denetim yapılmış olup bu denetimler sonucu 37 işyerine durdurma-kapatma uygulanırken noksan hususları gidermeyen işyerlerine de toplam 74.377 TL idari para cezası verilmiş olup halen rutin denetimler sürmektedir.

Bakanlığımız iş müfettişleri 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerine tabi olup, inceleme, soruşturma ve disiplin soruşturmaları bu Kanun ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun gereği yapılmaktadır.

Gemi İnşa Sanayicileri Birliği Derneği tarafından dile getirilen özellikle 4857 sayılı İş Kanununun 2 nci maddesinin 6 ve 7 nci fıkraları, 3 üncü maddesinin 2 nci fıkrasına ilişkin sorunlar ve çözüm önerileri ile asgari işçilik oranlarına ilişkin sorunları 13 Nisan 2010 günü İş Teftiş Kurulu Başkanlığı ve koordinatörlüğünde Gemi İnşa Sanayicileri Birliği Derneği (GİSBİR), Gemi Sanayicileri Derneği (GESAD), Türkiye Liman Dok ve Gemi Sanayi İşçileri Sendikası (DOK GEMİ-İŞ), Gemi Mühendisleri Odası, Denizcilik Müsteşarlığı, Çalışma

Genel Müdürlüğü, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı temsilcileri ile iş müfettişlerinin bir araya getirildiği bir toplantı düzenlenmiştir.

Ayrıca, Bakanlığımızca 4857 sayılı İş Kanununun ve bu Kanun uyarınca çıkarılan Alt İşverenlik Yönetmeliğinin ilgili maddelerinin uygulanması bakımından, gemi inşa sektöründe yapılan işlerden hangilerinin mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işleri veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işler olduğunun belirlenmesine yönelik olarak gerek iş sağlığı ve güvenliği yönünden gerekse işin yürütümü yönünden teftişe yetkili 7 (yedi) iş müfettişinden oluşan bir komisyon kurulmuş ve 2010/Mayıs ayında tersaneler bölgesinde görevlendirilmiştir.

İş güvenliği şansa bırakılamayacak kadar önemli bir konu olup gerçekleşen bir kazanın şanssızlık olarak değerlendirilmesi doğru değildir. Diğer taraftan, yapılan araştırmalar iş kazalarının yüzde 98'inin önlenabilir nitelikte olduğunu, kaçınılmaz (önlenemez) kazaların ancak yüzde 2 oranında olduğunu göstermektedir.

Dikkatsizliğin, kazaların meydana gelmesinde etkili olan nedenlerden birisi olduğu muhakkaktır. Ancak kaza için bir neden olan dikkatsizliğin, aslında başka bir olayın sonucu olduğunu da unutmamak gerekir.

İş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması için yapılan harcamaların, bazı işverenler için gereksiz bir harcama olarak görüldüğü de bilinmektedir. Halbuki yapılan araştırmalar, kazalar sonucu ortaya çıkan maddi kayıpların, kazaların önlenmesi için yapılan harcamaların 5 katı olduğunu göstermektedir.

Bakanlık olarak tersanelerde meydana gelen iş kazaları ve ölümlerin önlenmesi amacıyla bir çok eğitim, bilinçlendirme ve saha çalışmaları yapılmakta ve bunun yanında soruna kalıcı çözümler getirilmesi amacıyla mevzuatla ilgili de bir çok çalışma gerçekleştirilmektedir. Taşeronlaşmayla ilgili yapılan yasal düzenlemeler de bu çalışmaların içinde yer almaktadır.

Bu kapsamda, 26/05/2008 tarih ve 26887 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5763 sayılı "İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile konuyla ilgili yeni düzenlemeler yapılmıştır.

Yayımlanan Kanunun alt düzenleme çalışmaları kapsamında alt işverenlik ilişkisinin kurulması, bildirim ve tescili hakkında yönetmelik 27 Eylül 2008 tarihli ve 27010 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu kapsamda tersanelerdeki taşeron uygulamasındaki aksaklıklar da göz önünde bulundurularak asıl işveren-alt işveren ilişkileri düzenlenmiş ve disipline edilmeye çalışılmıştır.

Ayrıca 89/391/EEC sayılı çerçeve direktife karşılık gelen İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin Danıştay tarafından iptali sonrasında, anılan direktif ile ILO'nun 155 ve 161 sayılı sözleşmelerinin gereklerini tam olarak karşılayacak bir yasal yapının oluşturulabilmesi için iş sağlığı ve güvenliği Kanun taslağının hazırlanmasına yönelik çalışmalar 2005 yılında başlatılmıştır. Tüm çalışanları kapsayacak şekilde tasarlanan bu taslak, sosyal tarafların görüşünün alınmasını müteakip 2008 yılı Aralık ayında Başbakanlığa gönderilmiştir.

Söz konusu Kanun Tasarısı Taslağı ile getirilecek yeni düzenlemelerden biri de asıl işverenin alt işverenin işçilerine karşı o işyeriyle ilgili olarak kanundan doğan yükümlülüklerden alt işverenle birlikte sorumlu olması olacaktır.

